

Faithfulness, Flourishing, & Floundering

פרשת משפטים תשפ"ה

2

Artschall Chumash

נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, We will do and we will obey!

Rashi to Genesis 37:27 renders נַעֲשֶׂה as obey, based on Onkelos to our verse. Thus, the Jews declared their resolve to do and obey whatever God would command — even before the commandments were issued. This declaration has remained for all time the anthem of Israel's faith in God and devotion to His word. To a Sadducee who wished to heap scorn on the Torah and its people, this pledge was the height of folly. He taunted Rava, saying, "You are an impetuous people, for you put your mouth before your ears [by saying that you would do before you even knew what the commandments would be]." Rava replied simply that we Jews are wholesome people who love God and know that He would never command the impossible. The Sadducees and their ilk, Rava continued, are devious and corrupt, so they project their own malevolent distrust onto others, assuming that God cannot be trusted וְיָ (Shabbos 88a-b, according to Rashi).

Jews had faith in God, and because of that, God likened them to the angels, for they, too, are totally submissive to God, unquestionably so. The Sages teach (Shabbos ibid.) that when God heard Israel proclaim, "We will do and we will obey," He exclaimed, "Who revealed this secret to My children, the secret that the ministering angels use for themselves [for the angels have the same order of priorities, they are called], strong warriors who do His bidding to obey the sound of His word (Psalms 103:20)?"

⁴ Moses wrote all the words of HASHEM. He arose early in the morning and built an altar at the foot of the mountain, and twelve pillars for the twelve tribes of Israel. ⁵ He sent the youths of the Children of Israel and they brought up elevation-offerings, and they slaughtered bulls to HASHEM as feast peace-offerings to HASHEM. ⁶ Moses took half the blood and placed it in basins, and half the blood he threw upon the altar. He took the Book of the Covenant and read it in earshot of the people, and they said, "Everything that HASHEM has said, we will do and we will obey!" ⁸ Moses took the blood and threw it upon the people, and he said, "Behold the blood of the covenant that HASHEM sealed with you concerning all these matters."

3

בְּקִרְאִי מִשְׁפָּטִים שְׁמוֹ קָמָא

חֹלֵם לֵיט מְדוּעַ נִחְשָׁה זֶה לְמַעַלְה וּמָה
הַסּוּד הַגָּדוֹל שֶׁנֶּעֱמַן בְּקִבְלָה כְּמִין זֶה
וּלְכַחוּרָה אֲדִרְבָּה נִשְׁמַע כְּמַעַט כִּסְכּוּלֹת
לְקַבֵּל דָּבָר טָרָם יִדְעֶתְךָ אִם צִיכּוּלֶת
לְקִיּוּמוֹ אִם לֹא, וּבְשִׁלְמָה מִלֵּאכִים חֹלִי

46.

Arise! Aspire.

When Am Yisrael said, "Naaseh v'nishma," committing wholeheartedly to Torah living, the Medrash tells us that "kafah aleihem bar k'gigis — Hashem held the mountain over their heads like an upside-down barrel," as if to force them to receive the Torah. Why was this necessary? Were they not willing to accept Torah earnestly? Some commentaries explain

5 252 □ RAV ASHER WEISS ON THE PARASHAH

Yet the greatest revelation of all was received at Har Sinai, when the very Heavens were torn asunder, and Bnei Yisrael were able to see with their own eyes, that throughout all the myriad worlds Above, there was nothing else in all existence except for the One

True God, Whose majesty permeates everything that exists. Of this revelation, Moshe Rabbeinu said, "אָתָּה הָרָאָתָּ לְדַעַת בִּי הִי הוּא הָאֱלֹהִים — "You have been shown, to realize, that Hashem is Elokim, and there is nothing else beside Him."²³¹

When they proclaimed, נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע — "We will do, and we will listen,"²³² they subjugated all their desires to the will of the Creator,

and were elevated to the level of angels.²³³ They were purified from the "filth" of sinful inclination, with which the snake had defiled Chava;²³⁴ and they were granted eternal life.²³⁵

Our Sages tell us that at the moment they made this declaration of perfect obedience, angels descended upon them, to crown each and every Jew with two crowns, one for "we will do," and one for "we will listen." What is the symbolism of these crowns, and what is their correlation to Bnei Yisrael's declaration of "we will do and we will listen"?

שְׁלוֹם

מִשְׁפָּטִים

נְתִיבוֹת

קִפְדָּא

ובספה"ק דברי משה מהרה"ק רבי משה מדולינא ז"ל מקשה עוד בזה, מדוע בתחילה כתיב רק ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה, ורק לאחר ויכתוב משה ויקרא באזני העם כתיב ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. עוד הק' שם הקושיא הידועה על מה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, איך אפשר לעשות לפני ששומעים ויודעים מה לעשות. וכעין זה מקשה גם על מאחז"ל קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, איך היה יכול לקיים את התורה קודם שניתנה, מהיכן ידע מה לעשות.

6

A person would normally hesitate to surrender his freedom, and obligate himself to a system of rules, without first understanding the commitment he is asked to undertake. Yet Bnei Yisrael willingly and joyfully accepted Hashem's mastery, committing themselves to do anything Hashem might ask of them. This sincere dedication to Hashem's will was expressed by the words "we will do and we will listen." At that point, Bnei Yisrael accepted upon themselves ol malchus Shamayim — "the yoke of the Kingdom of Heaven."

However, our Sages also tell us that Hashem suspended Har Sinai in the air over their heads, and warned the Jewish people that if they would not accept the Torah, they would be buried beneath the mountain.²³⁶ Tosefos asks what need there was for this threat, since they had already said, Na'aseh v'nishma — "We will do and we will listen." Tosefos explains that Hashem was concerned that Bnei Yisrael would regret their decision, after seeing the fearsome fires, and the thunderous voice, which accompanied Kabbalas HaTorah. Therefore, He held Har Sinai over their heads, to warn

Perhaps we can suggest another answer to Tosefos's question, by first noting that in light of the awesome miracles Bnei Yisrael had witnessed, and the lofty spiritual peak to which they were elevated, it is no wonder that they willingly accepted the Torah. In the course of the Ten Plagues and the splitting of the Yam Suf, they had seen Hashem upend the laws of nature. They had seen

the fulfillment of Hashem's assurance, "And afterward, they will emerge with great wealth,"²³⁷ each of them having left Egypt with no less than ninety donkeys, loaded with the plunder of Egypt.²³⁸ Even greater were the riches they took from the Egyptian horse-men, who were drowned in the Yam Suf.²³⁹ They traveled through a barren wasteland, filled with venomous snakes and scorpions, yet were nourished from manna, the "bread of angels,"²⁴⁰ and quails sent by Heaven. They were led by a pillar of cloud by day, and a pillar of fire by night. Their clothes were miraculously laundered on their backs, and never wore thin. Having witnessed these miracles, which constantly surrounded them, was it any wonder that they willingly agreed to accept Hashem's commandments? Who would have refused?

Yet for this very reason it was necessary to hold Har Sinai over their heads. They had to realize that their acceptance of the Torah imparted upon them not only nobility, but also subjugation: subjugation to Hashem and his commandments, at all times, and under all circumstances. They were destined to endure thousands of years of hardship and sacrifice for the sake of the Torah, in which the glory and joy of Hashem's countenance would be hidden from them. By holding Har Sinai over their heads, Hashem showed them that their acceptance of the Torah must be absolute and uncompromised.

חוספת ברכה

232

ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (כ"ד ז')

ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (כ"ד ז') ידוע מה שאמרו על לשון זה, נעשה ונשמע, "עמא פויזא" דקדמיתו פומיכו לאודניכו (שבת פ"ח א'), ולונתו, כי מקודם צריך לשמוע ואח"כ מקיימן, ובמדרשים דרשו בזה.

ואמנם על דרך הפשט יש לפרש כונת הלשון ונשמע, לא מענין חוש השמיעה באזן, אך מענין בינה ושימת לב, כמו בפרשה נח (ט' ז') אשר לא ישמעו איש שפת רעהו, דהמובן הוא שלא יבינו, ובפ' מקץ (מ"ב כ"ג) והם לא ידעו כי שומע יוסף, ובאורו, שמבינו לשונם, ובמלכים ב' (י"ח כ"ו) דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים אנחנו (כלומר, מבינים אנו את השפה הזאת), ובחז"ל "לא שמיע לי, כלומר, לא סבירא לי" (עירובין ק"ב ב'). והבאור כאן, שכוונתו לומר, שלא ימתינו לקיים המצות עד אשר יחקרו ענינן וטעמנן, אך יקיימו ואח"כ יבינו לטעמן, והוא על דרך הלשון בתהלים (ק"א י') ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם, וחכונה היא, שהשכל יבא לאחר העשיה, אבל אינו מעכב את העשיה, והיא נעשית בתמימות ע"י מצות ה', ומיסוד המצות הוא להיות תמים עם ה' (פרשה שופטים, י"ח י"ג).

ומה טוב יתבאר לפי זה המאמר באבות דרבי נתן פרק כ"ב, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, שנאמר, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, ע"כ. ולכאורה אין מבואר מה טעם ראי' זו למה שאמר מקודם, אך חכונה כמו שכתבנו, שהעשיה צריכה להיות קודם שיבינו טעם המצות, ועל דרך הלשון תמים תהיה, כמו שכתבנו, ואז מעשה המצות תגן על העושים לקיים חכמתו ובינתו בה, בטעמה וענינה, אבל אם יתחכם מקודם אפשר לו להכשל במלוי המצות.

מנחם ציון ר' מנחם

12

למה ומדוע? והדר לשמע, ההבנה נגזרת אחריה, ר"ל זה ליהוה את בני ישראל בכל אלפי שנות קיומם, הם חנכו את בניהם מתחילה לעשיית המצות ואחר כך להבנתן ולהפרכתן, אילו היו בני ישראל דורשים הבנת כל מצוה בפרוט עשייתה, מי יודע אם היו באים אי פעם לכלל עשיה. וזהו מובן הקרא (משלי כב), "תגן לגער עלי" דרכו גם כי יקוין לא יסור ממנה", חנוך לגער — באביב שנותיו, או התגורר יוטבע ויבלע בגופו הרך ובגשמתו הרעננה, עפ"י דרכו, אף אם הבנתו או היא מצומצמת, גם כי יקוין לא יסור ממנה — הוא יתרגל ויסתגל למצות מעשיות שתישנה חלק אינטגרלי של כל יושרו, וככל שיודקן ימצא בהן יותר הבנה, טעם וסיפוק נפשי.

נתבונן על כלל ישראל, ועל עצמנו, אשר כל הנשמות היו שם על הר סיני (עי' שבת קמ"א), מדוע באמת מיהרנו להשיב טרם ידענו מה כתיב בה, הלא לא יעשה כן בין אנשי החכמה והמדע לחתום על איזה כתב בלתי נודע מה כתיב בה, הלא פתאום יוכל לפעמים החותם ליפול ברשת הכתב כידוע, והלא זה היה קודם מתן תורה, ומאין לקחנו האמונה הזאת?

אבל נסביר הענין, איך שאברהם אבינו ע"ה מכל תהלוכותיו נטע בתוכנו אף קודם מתן תורה, כי השכל אחוז בחבלי האמונה, והאמונה בחבלי עבותות השכל, לבל ינתקו זה מזה. וזה גרם לנו בני אברהם אשר אנחנו ברא כרעא דאבוה, להשיב תיכף ומיד נעשה קודם לנשמע. ואחר קבלת התורה נתברר אצלנו הדבר הזה מהתורה בעצמה.

ומאין יצא לנו להבין כל זאת מאברהם אבינו ע"ה, שכן ג' שנים הכיר את בוראו והלך בדרך החכמה, כאשר ראה העולם התחיל לחקור מי ברא אלה? פתאום יאיר ופתאום יחשיך חשכת לילה, וכמאמר הכתוב (תהלים יט, ג) "השמים מספרים כבוד א-ל וגו'". וכאשר ראה הקב"ה אשר מאד צלל רעיונותיו בים החקירה, אשר באמת בלתי אפשר ללכת בדרך התורה ע"פ החקירה לבדה, אמר לו הקב"ה: טוב בני אשר חקרת עד כה, אבל עוד אגיד לך "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א), אם רצונך לילך לפני, תהיה תמים באמונה ג"כ לא בחקירה לבד, ונתן לו תיכף ומיד מצות מילה בראשונה, אשר לכאורה לא הבין שום טעם מדוע זה ולמה, ומזה הבין ג"כ כי אין לחקור ע"ז, כי בוודאי לטובתנו הוא.

ואנחנו אשר אנו ברא כרעא דאבוה נשרש בליבנו ג"כ המידה הזאת, מאמינים בני מאמינים, עד אשר זה גרם לנו גם קודם מתן תורה, כאשר שמענו כי הקב"ה רוצה לתת לנו תורה הקדושה, תיכף ומיד אמרנו וענינו "נעשה ונשמע".

רבי לייב ברידא ג, רלט

משה

פרשת משפטים

אה"ל

קפו

שר היה מסור רק למלאכי השרת, וכ"כ התמיה אין נתגלה לכלל ישראל, ועד שבשכו זה זכו לירידת רבבות מלאכים, ולשני כחרים לכל או"א.

והנה על משה"א "עושי דברו לשמוע" כתב רש"י, "מוכנים לעשות קודם שישמעו לא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולין לקבל עליהם אם לא". במלים אלה הגדיר וצייר כל מהותם ומציאותם של המלאכים - שהם בעלי עשיה, אתחלתא בכל אינה בדתם שהם עושים מה שנראה להם בשכלם, אלא במעשה צמזם שהם עומדים מוכנים לעשות - עושי דברו, אינם מביטים אל טעמי הדברים אינם שוקלים אותם כפי הבנתם, כי אין הדבר תלוי בהם כלל, אלא עושים תיכף ומיד ל הנדרש מהם - "יכולים עושים באימה ובראה רצון קונם", זהו מצבם התמידי, יומדים קרוב אל העשי' בלי כל מסך מבריל, וזהו ה"רז" של ה"נעשה", וה"נשמע" ינו אלא לקיים ה"נעשה" ולא שהוא תנאי מוקדם אליו, ובכך כבר עומדים מוכנים כל עת אל המעשה בתכלית ההכנה⁸⁷.

והדברים מפורשים בדברי המהר"ל (תפארת ישראל פרק כט) וז"ל, כי המעשה אי שנושה מה שגזר עליו השי"ת שיעשה, ודבר שהוא מצד השי"ת הוא קודם מן שמיעה אשר הוא השכל שהוא מצד המקבל, ולכן המלאכים מקדימים נעשה לנשמע, וישראל מפני כי גזירת השי"ת על ישראל לעשות מצותיו, וישראל נברא על דבר זה גזירת השי"ת אשר הוא גזר עליהם כמו המלאכים שנבראו לעשות שליחות ראם, ולפיכך מקדימים נעשה לנשמע דבר שהוא מצד העלה. כלל הדבר מה שהוא חייב ומוכרח הוא קודם לדבר שאינו מחוייב ומוכרח, ולכן קודם העשי' לפי שהעשיה א גזירה מן העלה מוכרחת ואילו השמיעה שהיא מצד המקבל אפשרית ולכן מקדימין מלאכים נעשה לנשמע, וכן ישראל גזרת השי"ת עליהם מוכרחת ולכן מקדימין נעשה לנשמע, ויש לך להבין דבר זה, עכ"ל.

העשיה מקפת כל מציאותם של המלאכים, שלתכלית זו נוצרו, ולכן עומדת כל אותם ועצמותם לקיים שליחות בוראם, וממילא שמקדימים "נעשה" ל"נשמע", שהם שים מצד שהקב"ה גזר עליהם לעשות, ולא מצד שמיעתם שהם שומעים הדבר קבילים לעשותו מדעתם, אתחלתא היא כעשיה עצמה, והשמיעה באה רק כדי יוים העשיה. ובסוד זה עמדו עליו כלל ישראל, והחזיקו במעלה זו, שהקרימו "נעשה" ונעשו בעלי עשיה, עכ"ל.

By lovingly crowning Hashem as our king, we merited a corresponding measure of kingship for ourselves. For this reason the angels descended to crown each Jew with two crowns, one for *na'aseh*, and one for *nishma*.

The greatest accolade to which a human being can aspire is to be known as a loyal servant of the King. This was the title that Hashem bequeathed to Moshe Rabbeinu, when he said, "My servant Moshe is trusted in all My house."²⁴⁷ In recognition of Moshe's loyal service of Hashem, he was granted a crown of splendor, as we say in Shacharis for Shabbos: יְשַׁמַּח מֶלֶךְ בְּמִתְנַת חֶלֶקוֹ כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן

Moshe rejoiced in the portion he was granted, since he was called a faithful servant by You. You placed a crown of splendor upon his head.

There is no greater joy in all the world than the peace of mind that comes with knowing that one faithfully serves his Creator.

14

I once heard from the Lev Simcha of Ger, in the name of his father, the Imrei Emes, an interesting incident that occurred in the Beis Midrash of his grandfather, the Sefas Emes, during Succos. The Sefas Emes said to his chassidim, that when saying the words *Ana Hashem* — "Please, Hashem," in *Hallel*, it is an auspicious time for all one's prayers to be answered. A debate then erupted among the chassidim over how to interpret the Sefas Emes's words. Some thought he referred to the *pasuk*, "Please, Hashem, save us." Others thought he referred to, "Please, Hashem, grant success."

The next morning during *Hallel*, the controversy between them was evident. When they reached the *pasuk*, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָנוּ — "Please, Hashem, save us," some of them would cry out with great fervor. When they reached the *pasuk*, אָנָּה ה' הַצְלִיכָהּ נָא, "Please, Hashem, grant success," the others would cry out with equal emotion.

The Imrei Emes said that he did not join either group, since they were both in error. The Sefas Emes referred to neither of these *pesukim*. He referred to the *pasuk*, אָנָּה ה' כִּי אֲנִי עֶבְדְּךָ, "Please, Hashem, for I am Your servant."

18

וכשעמדו אבותינו על הר סיני פסקה זוהמתן, ונתבהרו חושיהם הנפשיים לקבל כל ענייני התורה, ולקיימם אף בלי שום הבנה, כי חייהם נתהוו חיי תורה, ובכל זאת קבלו עליהם גם כן לשמוע, דהיינו ללמוד ולהבין מה שצריך, למען יוכל האדם לתקן את ענייני הנפש באופן יותר נאות, ועוד כי זה גם כן נחוץ למען תקון הנפש אם לפעמים תאבד את החוש הבריא, כמו שהגוף אובד לפעמים את החוש הבריא ע"י חולי. וגם כדי שיתרומם האדם ע"י חכמת התורה, שהיא עצמה קדושה ועבודת ה', ומצות למוד התורה היא יותר חשובה מכל המצוות, וכמו שאמרו חז"ל ותלמוד תורה כנגד כולם, וזה ממש שוד המלאכים שהם עצמם נבדלים, ומהותם שלהם היא להיות עושי דברו ואע"פ כן הם שומעים בקול דברו, ולא עוד אלא המעשה מבהרת את חושם לשמוע בקול דברו כמו שנאמר: לשמוע, בלמ"ד.

19

שלום רב

אך כאשר יש טעם ורצון, כאשר אוכל אדם מאכל משובח וטעמו ערב לחיכו, כאשר הדבר נוגע אל "עצמו", אל חייו הוא — לפתע העונש הגדול נהיה לשכר, והקושי הנורא נהיה לתענוג נפלא...

נעשה ונשמע — עשיה הגוררת שמיעה

וכאן אנו הולכים ושבים אל ראש הדברים, למצא פתח להבנת המעלה הגדולה ב"נעשה ונשמע", ובכדי לבאר זאת צריכים אנו ראשית לבאר מה הפרוש: להקדים נעשה לנשמע. שכן ברור שא"א לעשות בלי לשמוע תחילה, שהרי בלא שמיעה — מה ניתן לעשות? אכן הקדמת נעשה לנשמע משמעותה שהעשיה גוררת את השמיעה — ולא השמיעה את העשיה!! שאין העשיה נובעת ונגררת מחמת השמיעה שקדמה לה, אלא שהיא גוררת ומחייבת את השמיעה בכדי להוציא את העשיה מן הכח אל הפועל!!

פרשת משפטים | מאמר מא ש"ח צ"ב ד"ר קמז

ונראה שזהו ג"כ הפירוש של נעשה קודם לנשמע, שמצות הקב"ה מתבצעת מיד ["נעשה"], ואין השומע דן אם לעשות את המצוה או לא, אלא שעושה אותה מיד.

ולפ"ז יש לבאר מה שהמלאכים מקדימים נעשה לנשמע, שהכוונה בזה היא שהם מוכרחים לקיים רצונו של הקב"ה והעשייה מתקיים מיד, וכאילו ה"נעשה" הוא קודם ל"נשמע".

והנה בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני הגיעו למדרגה זו של המלאכים, שרצונותיהם התבטלו לגמרי לרצונו של הקב"ה, ולכן הכריזו נעשה ונשמע. אין אנו באותה מדרגה, אבל עבודתנו היא להגיע למדרגה זו ככל מה שנוכל, והעצה לזה הוא לימוד התורה בעמילות, שבוה יכיר את חשיבות המצוות ויבין שהאדם צריך לקיים את המצוות מיד בלי להסס כלל.

קובץ שיחות | ר"ט

2. Wachtfogel (4)

גודל מעלת היראה

סוד נעשה ונשמע

המשגיח המשיל משל, אחד שבא ממרחקים וסיפר ממאורעותיו של חכם אחד, והשומע שומע בהתעניינות לכל הפרטים כדי ללמוד מהכמתו, ובתוך הסיפור התחיל לספר מאסון שקרה לו, ולם בזה השומע מקשיב בהתעניינות רבה ללמוד דרכי החכם, אבל אם השומע הוא גם קרובו של אותו חכם אינו יכול לשמוע כל הפרטים בהתעניינות, מפני שמצטער מצרותיו של קרובו החכם. וכן המלאכים קרובים לה' ומוכנים לעשות רצונו בלי שום גמגום ובלי שום ידיעה מהפרטים, לכן מקדימים נעשה לנשמע. זו היתה דרגת בני ישראל, והוא מוכנים לעשות רצונו ית' בלי שום גמגום ועיכוב, מפני שהיו מקורבים לה', ומאליו אמרו "נעשה ונשמע", שדבר זה תוצאה מהתקרבות לה', אינו דבר סוד אלא דבר פשוט, ורק לאלו העומדים בדרגה זו היא פשוטה, ולמי שאינו מקורב כל כך הוא סוד כמס.

17

פניני פרשת משפטים דעת רט

5 בא"ת

אולם מה שמצינו שם בגמרא: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו וכו', יש בזה סוד אחר, כי באמת האדם הישר כפי שעשאו האלקים ישנו בתוך נפשו

זו טבעי להרגיש המשכה ונטיה לקיום המצות והמניעה מעבירה, כמו שהאדם זכריא מרגיש מה שטוב לו מענייני הגוף והרחקה ממפסידה. ובאמת קודם חטא אדם הראשון, היה החוש בענייני הנפש כמו בענייני הגוף, וכח היצר היה מחוצה לו, אולם לאחר שבא הנחש אל חוה והטיל בה זוהמה, נפסד הרגש הזה הנכון, זה ענין ערוב טוב ורע, ובכל זאת מצינו אצל האבות הקדושים שקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, וקיימו אפילו החוקים שאף למשה לא נתגלו נעמם. ואפשר שזה היה בכח החוש הטבעי, דכמו שירעב האדם לאכול אף שאינו יודע את חכמת הרפואה והתזונה, למה דרושה האכילה לגוף, כמו כן יש נפש הרגשה הזאת כמו שאמר דוד המלך ע"ה צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, רק האדם שאינו מזכר את נפשו אינו מרגיש ואינו שם לב לדרישת הנפש, הגוף העכור אוטם את אזנו מלשמע.

ומעתה, הנה ככל שדבר שייך יותר לעצמיות האדם - הוא עושהו מאליו בלא "הכנה" ו"חשיבה" מיוחדת... כשכשאתם רעב - הוא אינו חושב: "אני צריך לאכול - ולכן כעת אני אלך לי להשביע את נפשי", אלא לחפץ: כשמרגיש רעב - הוא באופן טבעי הולך תיכף לאכול, ורק אחר כך הוא חושב מה יאכל ואיך, והיינו שהעשייה הטבעית היא זו שגוררת בעקבותיה את החשיבה, ולא להפך.

וזהו דרגת ישראל בשעה שענו: "נעשה ונשמע", והיינו שקבלו ע"ע עשיה כזו שתגרוור את השמיעה, וכיצד? ע"י שתהיה העשייה חלק מעצמיותם!! כי כאמור בדבר אשר הוא חלק מעצמיותו של האדם, חלק מעצם ה"חיים" - אין הוא צריך שמיעה והכנה קודם המעשה, אלא הוא מרגיש - ומיד ניגש לעשות, ורק אח"כ הוא חושב ושומע איך וכיצד!!

אכן דרגה כזו - הרי היא ממש היפך החיים הטבעיים, אשר הינם חיי גשם עכורי חומר, ומי שטבעיו מעוררים אותו מיד לרוחניות - הרי אומר שהוא בדרגת המלאכים אשר אין להם חומר, וכל עצמותם אינה אלא קיום רצונו יתברך, וממילא הם רגילים להקדים נעשה לנשמע (כמו שאצלינו באוכל מקדימים נעשה לנשמע...!!)

וזה שאמרו חז"ל ש"נעשה ונשמע" הוא רז שמלאכי השרת משתמשים בו, והוא באמת פלא גדול שהגיעו ישראל לדרגה זו כמו המלאכים!!

וכעין זה שמעתי פעם מגדול אחד, שפירש את דברי דוד המלך ע"ה שאמר בתהילים (קיי"ט, י"ט): "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך", ואת מאמר חז"ל ע"ז (ויק"ר ל"ה, א'): "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך - אמר דוד: רבש"ע, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. הנה"ד: ואשיבה רגלי אל עדותיך".

דהנה דרך העולם היא שבדברים גשמיים - לא צריך לחשוב בכדי לעשות. מתי צריך לעורר מחשבה בכדי להוציא עשייה אל הפועל? - הרי אומר: ברוחניות... שם רק המחשבה היא שמולידה מעשה.

אכן דוד המלך אומר: אצלי - הדבר הפוך... "חשבתי - דרכי", בעסקי העולם - אני צריך לחשב בכדי ללכת, ובכל יום ויום אני "מחשב" לילך למקום פלוני ולדירה פלונית. אבל "ואשיבה רגלי אל עדותיך" - רגלי מוליכות אותי מאליהן לביהמ"ד!! ברוחניות אינני צריך לחשוב מאומה... שם הכל טבעי...

אכן בעל ההגדה מסיים שטובה כפולה ומכופלת למקום עלינו, שקרבנו לפני הר סיני ונתן לנו את התורה, כי במתן תורה נוספה להם מדרגה חדשה, מלבד זה שכבר נודרכו עד שאבריהם יעשו מעצמם את כל תרי"ג המצוות, עוד הוסיף לנו הקב"ה ציווי על כל המצוות, שהוא מדרגה יותר גבוהה כמאחז"ל (קידושין לא.) גדול המצוות ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. ועיי"ש מש"כ בזה. וי"ל עוד בבי' המדרגה המיוחדת של מצווה ועושה, שאז יש בכל קיום המצווה כלשון חז"ל (ספרי שלח) שאמרתי ונעשה רצוני, שבחי' זו שייכת רק כשיש ציווי על כך. ועוד בזה שכאשר הקב"ה מצווה הרי הציווי נותן כח עליון ליהודי לעמוד בזה בכל נסיונות החיים. ענינים הרבה יש בתורה שבאופן טבעי אין האדם מסוגל לקיימם, ורק מה שיש ע"ז ציווי זה נותן

לו כח להגיע לזה. והעולה על כולנה במעלת ענין הציווי הוא שע"י הציווי על הדבר נהיה שורש עליון וקדושה עליונה במצוה זו. שלכל מצוה בתורה יש שורש עליון, וכאשר יהודי מקיים המצווה משום שהשי"ת צוה הריהו ממשיך על עצמו קדושה עליונה משורש המצווה ומתדבק על ידה בהשי"ת. וע"ד שבי' בדברי משה בפר' קדושים לענין מצות כיבוד אב ואם, שהיא מצווה המובנת בשכל וגם הגויים מקיימים אותה. וכאשר אדם מקיים זאת משום שהוא מבין

כך בשכלו אין זה אלא מעשה טוב גרידא, משא"כ כאשר יהודי מקיים זאת משום שכך צוה השי"ת הריהו מעורר בזה את שורש המצווה וממשיך עי"ז קדושה עליונה. והענין בזה כמאחז"ל (שבת קה.), אנכ"י נוטריקון א"נא נ'פשי כ'תיבת י'הבית, שע"ד שנפש הצדיק עטוף בדיבורו כך כביכול השי"ת נפשו עטופה בדברי התורה. ועפ"ז הרי בכל מצווה שצוה השי"ת בתורה יש בה בחי' אלא נפשי כתיבת י'הבית, וכשיהודי מקיים את המצווה הר"ז מדבק אותו להשי"ת. וזהו המעלה טובה שנתן לנו את התורה, שאף שכבר הגיעו שיקיימו מעצמם את מעשה המצוות בפועל, בנתינת התורה נוספה להם משמעות אחרת חדשה לגמרי בכל קיום המצוות, שמעתה יש להם את המדרגה העילאית של מצווה ועושה, שלכל מצווה יש שורש עליון להתדבק על ידה בהשי"ת. בקבלת התורה נהפכו גם המצוות השכליות, כמן לא תרצא לא תנאף לא תגנוב, להיות חלק התורה"ק, אף שהן מצוות המתחייבות גם מצד שכל האדם וכמו שאומות העולם גם מקיימים אותן, אך בקבלת התורה קיבלו מצוות אלו משמעות אחרת וכוונה והבנה אחרת, וכבר אין זה אותו לא תרצא שבלי קבלת

נתיבות משפטים שלום

ומכאן דהנה תרי"ג המצוות הם כנגד תרי"ג אברים וגידים שבאדם, שכמו בגוף כך יש בנשמה רמ"ח אברים ושס"ה גידים המקבלים חיותם ע"י קיום תרי"ג המצוות. וא"כ מן הראוי היה שכמו שאין צורך לפתות את האדם לאכול לצורך קיום גופו, כי הקב"ה ברא בו כלים לזה שהגוף מצד טבעו מתאוה מעצמו לאכול ולהחיות את גופו מבלי שום כפייה ולחץ, ואפילו תינוק בן יומו מכיר ומבין מעצמו רעבון נפשו ובוכה עד שמאכילים אותו, והרי שכן ראוי היה להיות בענין התורה, שכל איש ישראל יהיה תאב מעצמו לקיים כל תרי"ג המצוות שהם המזון הרוחני לנשמתו. ומה שאין זה כך הוא מחמת גודל עכירות החומר, שמרוב גשמותו אינו מסוגל להרגיש ולהבין שום ענין רוחני, והתומרות עומדת כמחיצה המפסקת בין האדם לבין הרוחניות. אכן אברהם אבינו זיכר את חומרו בתכלית הויכוח, וכמשאחז"ל (נדרים לב.) בן שלש שנים הכיר את בוראו, ואח"כ נצרך בכבשן האש באור כשדים ולא נשתייר בו שום שמץ של חומר עד שלא שלטה

בו האש. ולכן לא היה אברהם אבינו צריך ללימוד התורה והמצוות, כיון שאבריו היו נמשכים מעצמם בחפצם לקיים המצווה, וכמו שבטבע האדם שהוא תאב לאכול כך היה אברהם אבינו נמשך לקיים כל תרי"ג המצוות גם קודם שניתנה תורה. והוא כמד"א בספה"ק עה"פ (בראשית כב) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו, שהתיבות וישלח את ידו הם לכאורה יתור לשון, אלא דהיות שאבריו של אאע"ה עשו מעצמם את רצון ה', ורצון ה' הרי היה באמת לא לשחוט את יצחק, ולכן מאנה ידו לקחת את המאכלת, והיה צריך לשלוח ידו בכת. ועפ"ז מבאר ענין נעשה קודם לנשמע. דהנה אחז"ל (שבת קמז.) ישראל משעמדו על הר סיני פסקה וזהמתו, היינו שנודרך החומריות שלהם ביותר, ועי"ז הגיעו למדרגה שהקדימו נעשה לנשמע, שצד לפני שישמעו מה לעשות אבריהם נמשכים מעצמם לעשות את רצון ה'. ובוזה מבאר גם מד"א בהגדה, אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, שלכאורה מה היה לנו מזה שקרבנו לפני הר סיני אם לא נתן לנו את התורה. אלא הפי' כי בעצמם על הר סיני פסקה וזהמתו שנודרך החומר שלהם, ואז גם אם לא היו מצטוים במתן תורה אבריהם היו נמשכים מעצמם לעשות רצון ה', וכמו שקיים א"א את כל התורה.

Our Sages tell us that the Ten Commandments were uttered by God to each Jew with varying intensity, according to the capabilities and potential of each individual. Thus, each one was spoken to by God on his level. Yet as each utterance went forth, the people were so overcome that their souls left them and God had to resurrect them (Shabbos 88b). If the commandments were in fact communicated on the level of each individual, why didn't each one hear at precisely the intensity he could take without his soul leaving him?

To resolve this seeming contradiction, we must understand what it means to speak about "the level" of a Jew. What the Midrash refers to as a Jew's true level is his or her ultimate potential with maximum effort. There is a vast expanse between one's actual achievement and his true potential. The intensity of the voice was geared to the potential, and it was precisely the revelation of that expanse between what they were then and what they could be that caused their souls to depart.

Our ancestors stood at Sinai and accepted the Torah totally and unconditionally. In order for this commitment to be meaningful, however, they had to be willing to grow and mature in Torah — to realize that they had taken just the first step. They had to recognize that a Jew must constantly improve his Torah observance. This was the declaration of *nishmah* — we will constantly be open to learn more in order to elevate ourselves, rung after rung, towards fulfillment of the ultimate Torah potential each of us possesses.

R' Akiva continued to study and teach Torah even when it was outlawed by the Roman government under penalty of death. When Papus ben Yehudah charged him with endangering his life in an irresponsible way, R' Akiva answered him with the following allegory:

27 A fox drinking from a pond noticed the fish scurrying about in obvious consternation. "What frightens you, little fish?" asked the fox.

"We are afraid of the nets of the fishermen," replied the fish. "We do not know where they will fall to trap us."

"Why be so frightened?" advised the fox. "Perhaps I can assist you. Leave your pond, and come up on the dry land and I will protect you."

"Foolish fox," exclaimed the fish. "If we are afraid and insecure in the water, in the environment that provides our very lifeblood, how much more so would we be afraid out of our element?"

Torah is the very lifeblood of the Jewish people. Without its study and observance, we are like fish out of water. What security can be obtained by emerging from total immersion in the waters of the Torah?

The Midrash tells us that the allegory must be taken yet one step further. Fish constantly immersed in water have a very peculiar nature. When it rains, the fish ascend in a frenzy to the top of the water as the droplets hit the water, to hungrily receive yet another drop of rain. They are not content with the endless supply of water

that engulfs them. So, too, the Jew engulfed and immersed in Torah must nevertheless be hungry to ascend to new levels in Torah learning and observance.

Man is referred to as one who walks, as opposed to the angels who are referred to as those who stand still. Man by his very nature must constantly strive to perfect himself. When he is not ascending upward, he is of necessity descending. One is either growing or stagnating; there is no in-between. The analogy may be made to one trying to walk up a down escalator. If he stands still, he descends; if he walks normally, he remains stationary; and only if he puts in the effort to run, will he advance.

This constant desire and striving for more lofty levels of Torah observance is not merely commendable. Without it one finds himself descending into a well of bitterness and contempt for Torah and those who learn it — a contempt spawned by one's own guilt over failing to realize his true potential.

32

ביאור הענין הוא, שבצורת קבלת "נעשה", היה טמון הרצון הגדול לשמוע עוד ועוד. לא היה זה רק ביטוי לקבלת עול מלכות שמים, אלא ביטוי של תשוקה עזה ללמוד עוד דברי תורה ולקיימם, אחרי שלמדו מקבלתם בספר הברית. גם חדימוי ל"רו שכלאכי השרת משתמשים בו", הוא בכך שהמלאכים עושים את דבר ה' לא רק בתור קבלת עול מלכות שמים, אלא מתוך השתוקקות לשמוע את דבר ה', ולקבל תפקידים נוספים לאחר שמילאו את שליחותם בשלימות.

Rashi says that the verse (Vayikra 26:3), "If you walk in the laws of the Torah," refers to striving in Torah. One must invest his entire energy and effort into Torah learning and observance. But what if he does not? The Torah charts for us seven phases man will pass through if he satisfies himself with anything less than the realization of his full potential.

"Ve'im bechukosai timasu — if you will detest my Torah and refuse to learn," explains Rashi, inevitably you will not fulfill the mitzvos properly. You will be ignorant of the basic halachos and details of Torah observance and not appreciate their beauty and significance. Guilt will swell up within you when you see others who do observe the mitzvos properly. Instead of trying to emulate those more scrupulous than you in observing the mitzvos, guilt creates a feeling of revulsion. "Chnyok! Fanatic!" — this is the vocabulary of a guilty conscience, of a person who deep down inside knows that he is not honest with himself.

And from there you will descend yet further to a hatred for the teachers and rabbis who exhort the Jewish people to reach their potential, who teach Torah without compromising it or diluting it and whose task it is to constantly encourage, prod and rebuke those that they lead. These leaders are a threat to one's contentment. They are a thorn that digs deeply and painfully into the recesses of one's conscience. The individual reacts with hate and bitterness to divert and camouflage the guilt.

29

The descent continues. The most effective way to soothe the guilty conscience is to surround oneself with others who share the same shortcomings. One attempts to convince others to minimize their level of observance, using all sorts of methods to discourage them from being more observant, more careful. Mockery, sarcasm, lashon hara, even motzi shem ra (slander) are all utilized to make intensive Torah observance something to be avoided. And the yetzer hara permits one to rationalize that the intentions are purely leshem shamayim, for the good of all.

Finally, when all these methods fail to ease the conscience fully, when one is confronted with the reality that the Torah demands constant improvement, the only way out is to consciously or subconsciously negate the total validity of the mitzvah — its Divine origin. "It's only a chumrah"; "it's only one opinion"; "it's not my minhag." These are the slogans of such negation.

And when this cannot be done successfully, when it is clear that the areas of laxity are not in chumros or minhagim, or dependent on one opinion among the poskim, but are halachos binding on all, then the seventh rung downward is reached and the cycle completed. One becomes a kofer be'ikkar (a denier of fundamental principles of faith), and denies the importance of the mitzvah itself. He shrugs off his non-observance with, "It's only a mitzvah. One can't do everything." Thus by denigrating the importance and centrality of any mitzvah (command), one in fact denigrates the importance and centrality of the Commander Himself, denying that He is the ikkar, the central, most important factor in one's life.

30

A person can start as a staunch ninety-nine percent shomer Torah and mitzvos. Yet if he rejects the necessity to constantly improve and elevate himself, in the one percent where this resistance exists, he will begin his inexorable descent into these seven tragic phases.

This bleak picture Rashi paints for us is so painfully true to life that we must all feel both shocked and inspired when confronted with these holy words. We who are committed to Torah must be crowned with the na'aseh and the nishmah. We must realize that the ba'al teshuvah movement is not limited to estranged and alienated Jews, but we must all be ba'alei teshuvah, ever striving to return to the levels of perfection that every Jew is capable of reaching.

יְקוּט יוֹסִיף לָקַח ה' אִתּוֹ

31

האמנם היתה בדברי בני ישראל הקדמת "נעשה" ל"שמענו", מקשה מרן הגר"מ שד"צ בספרו "מראש אמנה" — הרי נאמר כאן תחילה: "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם" ורק בהמשך כתוב: "ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ושמענו" ויצא, איפוא, שקדמה שמיעה של דברי התורה הכתובים בספר הברית, לאמירת "נעשה ושמענו".

ונראה לפרש שכוונת בני ישראל היתה לומר: נעשה את אשר שמענו, ונשמע דברים נוספים, ואחר שמיעת הדברים הנוספים נעשה גם אותם. אך יש להבין, איכ"ו, מהו השבח הגדול שנשתבחו בני ישראל בהקדמת נעשה לנשמע, עד שתמהה בתקול ונאלח: "מי גילה לפני רז זה?"

והסכימו שהכל מידי הקב"ה, והם לא עובדים ולא פועלים בכוחותיהם הם, אלא בכוחות שנתן להם השי"ת, ולכן אין נפק"מ בזה בין דברים שהם חושבים שבידיהם לעשות לבין דברים שנראה שהם למעלה מכוחותיהם, וכאשר אמרו 'נעשה', הוכיחו בזה דמאחר שצום הקב"ה על אלו המצוות, בע"כ שיתן להם את הכוחות לקיים. כי החושב שביכולתו לעשות דבר מה מכוחות עצמו, הרי הוא אומר בזה "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" ודברים ח"ו. בקבלת התורה, ע"י שאמר כלל ישראל 'נעשה ונשמע', ביטלו את המושג "כחי ועצם ידי". בעצם אמירתם הכריזו כי אפשר ואפשר להקב"ה לחייבם על ה"נעשה" קודם להנשבע, דהרי בין כה וכה אינם עושים מאומה בכוחות עצמם.

* ומדוע זהו סדרם של מלאכי השרת דוקא? כי כל מציאותם של מלאכי השרת הוא להיות שלוחי ה', ואינם עושים מאומה מעצמם כי אם תפקידים המיוחד אשר נבראו לו, דהרי אין להם כל כוחות מעצמם, ודבר זה כל מלאך ומלאך מבין.

* כלל ישראל במעמד הר סיני גילו שגם הם הבינו סוד זה, שאם הקב"ה שלחם למלא תפקיד בעולם הזה, לקיים תורה ומצוות, בהכרח שנטע כם גם את הכוחות למלא את השליחות, לקיים את הצו האלקי, עכ"ל⁹¹.

משמעות הפסוק (תהלים קג) "ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כח, עושי דברו, לשמוע בקול דברו", מלמדת שמטרת המלאכים בעשיית דבר ה', היא לשמוע ולעשות דבר ה' נוסף. כך נהגו גם בני ישראל באמרם "נעשה ונשמע", הם הכריזו בזה שכל מטרת עשייתם היא למען קבלת מצוות נוספות מאת ה'.

לדרגה זו של מלאכי השרת, הגיעו בני ישראל משום שירדו לעמקם של דברי התורה ששמעו בספר הברית. כי מי שמעמיק בדברי תורה ומכיר בכך שאין קץ ותכלית לרחבה ולעמקה של תורתנו הקדושה, הרי הוא מתאוה ומשתוקק ללמוד ולדעת יותר ויותר. זהו עיקר סגולת ישראל, שמכוחה נבחרנו וזכינו להיקרא "עם סגולה", להשתוקק ולעלות באמצעות לימוד התורה למדרגות גבוהות יותר ויותר.

שעה 34 קול פרשת משפטים רמ"א

ובאופן אחר יש לומר, שהאדם צריך תמיד להיות בגדר של 'עושה'. ואין הוא מקיים את זה, אם תמיד הוא מוכן להיות 'שומע'. וכמו שמצינו שפועל מקבל את שכרו לכל הזמן שהוא ברשות הבעלים, אע"ג שישן או יושב בטל, כיון שתמיד הוא מוכן לשמוע לדברי הבעלים ולעשות כרצונו. כמו כן צריכה להיות מדרגת כלל ישראל, שתמיד הם מוכנים לשמוע לדברי ה', ולעשות את כל מה שה' רוצה.

וא"כ יש מעלה גדולה באמירת נעשה ונשמע דוקא, שכשהאדם מוכן לשמוע א"כ אפילו בשעה שאינו עושה הרי הם בגדר 'עושה' על ידי שמוכן כל עת לשמוע. וזו המעלה הגדולה של נעשה ונשמע, שבכל רגע יש לו קיום רצון ה' שהוא מוכן ומזומן לשמוע, וזוהו הרו שנגמץ אצל המלאכים שהם עומדים מוכנים לשמוע בכל עת.

37a

that Am Yisrael asked Hashem to put the mountain over their heads to compel them to remain true to Torah and remove any desire to live otherwise. This is our daily request: "V'chofes yitzreinu — and force our will." We are using our free choice, as it were, to ask Hashem to remove our free choice and help us by eliminating the lures of this world so that we will choose to only do what is right.³¹⁸

37b ANI MAAMIN R. Elias

If Hakadosh Baruch Hu would simply plunk us down here in this world, leave us here for a number of years without any intervention, and then call us upstairs for a reckoning, there would be a serious flaw in the entire design of the world. A person could conceivably live for many years, yet end up with relatively few true free-choice opportunities over the course of his life. He might have encountered numerous situations that were simply out of his range of free will, either due to their extreme ease or due to their extreme difficulty. Furthermore, even in situations where a person does make a choice, the challenge may be present, but not truly all that difficult. The entire purpose of our traversing this world is to capitalize on our opportunities to exercise *bechirah*, and yet it would be quite feasible that a person could end up with only a limited number of situations in which he could truly choose between right and wrong.

* To this end, Hakadosh Baruch Hu becomes involved. He micro-manages my life and custom tailors my experiences to ensure that my life never becomes too easy, or too difficult. The challenges I face in my day are custom-made, right at the point of pushing my skill level. Tough, but eminently doable. As I move through life, with my many ups and downs, He'll keep customizing the difficulties I encounter, always keeping my struggles at the perfect keel for me to be both challenged as well as able to grow through the difficulty. He'll confront me with challenges, but at the same time He'll be right there ensuring I have all the requisite emotional and material tools to be able to succeed.

35 אהל ספר שמוע משה תקפו

כך היא קבלת התורה. וזה היסוד האמיתי של ה"רצו", שע"י הנעשה ונשמע שאמר בני וקבלו עליהם עול מלכות שמים, נהפכו למציאות אחרת. ע"י קבלה זו נתבטלו לגמרי להקב"ה. ולכן לא שאלו מה כתוב בה, כי כל מה שהקב"ה יצוה להם יש בידם לעשות, כי מעת הקבלה נשתעברו בני ישראל להקב"ה, ולכן בידם לקיים את ה"נעשה" ככלי ביד אומן.

ועדיין יש להקשות, למה נקרא זה רו וסוד, עד שאמר הקב"ה מי גילה רו זה לבני, ומדוע אין לגלות רו זה, אדרבה הלא יסוד זה נחזק הוא בעבודת ה'. ויש לומר, דהנה קבלה הוא בידיו "הארון נושא את נושאי"ו⁹⁰, ואלו שעליהם מוטלת נשיאת הארון הרגישו כאמת שלא הם נושאים את הארון אלא הארון נושא אותם. אמנם מי שרוצה לנשוא את הארון כדי שהארון ישא אותו, וכי הארון ישא אותו, ודאי שלא, כי רק מי שמוכן כאמת להכניס עצמו בעול לעבוד ולשאת את הארון שהיה כבר מאד, אותו הארון נושא. יסוד זה שרק מי שמקבל עליו את ה"עול" יהיה לו סייעתא דשמיא, ומי שאינו מקבל ע"ע את העול לא תהיה לו סייעתא דשמיא, אותו הארון לא ישא. זה הוא הסוד של קבלת התורה, מפני שאם לא יהיה זה סוד כל אחד יהיה מוכן לשאת את הארון כדי שהארון ישא אותו. דהיינו זה צריך לבוא מחמת התעוררות והסכמה עצמית, מתוך הקרבה ומסירות נפש, ואז אכן האדם זוכה לדרגות גבוהות ויכולות שעד עתה לא היו לו.

יחידים שמקיימים את כל השו"ע עם הלכות * אלו צוחקים, וכנראה טועים אלו צחצחיו שאין זה צינלחו. אולם פשר הדבר כך הוא, אה"י מנח הכוחות הטבעיים של האדם, קיום ושמירת כל התורה אינה צריכה יכולת.	שמו משפטים R. S. Rubenstein (RAB) B ממנו. או נקח עוד דוגמא, ישנו ספר שלם על שמירת הלשון, אכן כשיורדים אל הדבר נדמה לנו להיות מן המנוע שיקיים יהודי אחד את כל הנכבז שם, לומר לגמרי מכל חשב לה"ר דברי ליגות ודברים צעלים, ובאמת מולדת הטענה לגמרי, בודאי אינה יכולת האדם. אולם יודעים אנו שישנם	38 קמב בקראי A והנראה לומר בזה, דאם יתבונן האדם יראה כי באמת קיום התורה, והמלות היום דבר מעל לעולמו האנושיים וחזן מגדר היקף יכולתו, ודוגמא לדבר

יש להן אפשרות להשיג הכל עם כוחם
הכמעט בלתי מוגבל, אבל לא כן בני
אדם, ומה זו למעלה מלדס שטעו-דבר
בלתי שכלי ומוזר.

אמוס עם הקבלה מקבלים את כוחות
אחרים למעלה מהכח האנושי, ופחאוס
נכנס הכל לחוך המגע שלנו. לגמור מוסכת

בשניגשים אל חורח רבי משה פיהש
ז"ל הדבר מזהל יודין
שידע את כל החורה כולה, וקיים את
כולה. רק להדפיס את ספריו שלו שכתב.

לדך האדם לא פחות ממאה ועשרים שנה.
והוא גם ענה תשובות כסדר, והלך לכל
השמחות, והי' מוכן לעשות חסד עצור כל
יודין, וא"כ חך נהי' הדבר שידע כל
החורה כולה. ובהכרח לרץ להיות כמו
שכתבנו, הוא הי' אדם כמו כל אנשים
ולא הי' מלאך, ובודאי לא הי' הדבר
ביכולתו האנושית, אבל הוא קיים הנעשה
כסדר הוא עמל ונתייגע בלימודו, מסתמח
מיוס עמדו על דעתו וילל כל רגע שלו
לעמילות חבורה. וכשפועל הנעשה, מקבל
האדם מין כח אחר להפעיל את הכלות
אפשרי. וזהו הרז והסוד של מלאכי השרת,
זזה גופא שטושים הדבר הי' שהנ"ע מזה,
מקבלים גם הם כח אחר שמאפשר להם
להשיג קיום מאמרו בשלימותה.

ואמנם אכתי לריכין אתו לפרש דברי
רצא, דאדרכה מדבריו נשמע
דלא כמש"כ, אלא כסוד הדבר תלוי באמונתו
שאין הקציה צא צערוני עם צריאותיו,
ולא יזונו לעשות דבר שאין ביכולתו
לקיימו, ולפי הגל אין זה הסוד, אלא
דיודעים אתו שטס הקבלה נקבל הדרכ
והיכולת לקיים דברו.

ונראה לי שעומק הדבר הוא כדלהלן,
שהי' תלוי הכל בקבלת הדבר,
אמנם כח הקבלה עלמו להשפיע ולעבוד,
תלוי בדרגת אמונה המקבל. אם בשעת

גישת האדם אל העבודה מאמין הוא
שילתה צה, ושיהי' הדבר ביכולתו, אזי
באמת ישיג הדבר ויצא אל הגמרה. אכן
אם צעת גישתו מרגיש האדם צמיטוט
בוחותיו, וחסרה אללו האמונה שיש בכותו
להשיג הדבר שהוא משתדל לעשות, אזי
באמת לא יעשה הדבר צחוך גדר יכולתו
אפילו אם יקבלנו, ולא יללח להפעיל הדבר
ללא וכלל כשיגשים אל הסוגיא, כמו למשל

ולפיכך הולך רצא לומר שגס עם,
אמונה זו לרץ את הגישה
להיות עם סוד המלאכים, שיהי' הנעשה
קודם להנשמת. דכיון ששומע האדם, מין
הוא מתחיל לאבד כל טעם בדבר נחשבו
שאניה כפי יכולתו, ומחמת כן באמת

יחלש ויפסד הכוחות הנדרשים בכדי
להפעילו, ולא יללח. אבל אם הוא ניגש
אל הקבלה קודם ידיעת ענין הציווי,
באומרו "נעשה" כשאנו חפץ לישמע מהו
הנדרש ממני, אזי יעשהו, יהי' מה שיהי'
לפי שאני צועה עליו שלא יעטנו וכו',
אזי יעבוד הקבלה והאמונה, וצביאת זמן
עשייתו, יללח בלי שום כשלון בדבר.

43 בור'א - ר' פיקס (פ'ס) (23)

אולם האמת היא כי עליו להכיר במציאות האמיתית כי "כל קוויך לא
יבושו ולא יפלטו לנצח כל החוסים בך". לא לצפות שהקב"ה "ישפוך" את
המידע הדרוש ישירות לתוך ראשו, אלא להתחיל לעבוד מתוך אמונה ובטחון,
מתוך ידיעה שהקב"ה מחולל פלאים. אולם הקב"ה עושה זאת רק אם האדם
מצדו עובד בצורה פלאית. בשעה שאדם מתאמץ לעבוד קצת למעלה
מכוחותיו הטבעיים, מראה לעין כל שאינו מוגבל לחוקי הטבע, ומאמץ כי
* אכן בכח הקב"ה לסייע בערו להשיג הישגים מופלאים, ודאי כי בסופו של
דבר חפץ ה' בידו יצלה.

44 מסילות בלבכם R. Eisenberger

45 ומה ה' דורש ממנו במצבים הללו,
ממשיך המאור עינים בדבריו
הקדושים והנהלים: "והנה צריך האדם
שגם בנפלו ממדריגתו יתאמץ לעלות אל
ה' באותו מדריגה שהוא עכשיו", מבלי
להרפות במאומה מתורתו ותפלתו
ועבודתו, אלא יתאמץ לעשות ככל שלא
ידו, בהתאם לאותם השגות מועטות, ורשפי
הרגש הדעוכים ומושתקים, שהם מנת
חלקו במדריגתו הנוכחית.

עשייה שלפני ההבנה
ע"י כוונת העבודה הזאת נעשה ונשמע
אמרו כאחד. "שמיעה היא מלשון
בינה, כמאמר (בראשית מב כג) 'כי שומע
יוסף'". כי יש עולם התענוג עולם הבינה,
וכשמדבר הדיבורים בחדוה ובהתלהבות
באהבה ויראה בא לו התענוג" וכו'. על
פי זה המוכן בעשיה הקודמת לשמיעה
היינו, שעושה בטרם שעלה ובא אל

המדרגה השכלית להתענג על ה', או שכבר
השיגה רק שלעת עתה נפל וירד ממנה,
והוא כעת במצב של עשיה בלי שמיעה
והשגה. "וזהו נקרא 'נעשה' קודם לנשמע,
אף בנפילתו ממדריגתו להדבק בהשי"ת
באותה מדריגה. ואחר כך 'נשמע', שעיקר
השמיעה הוא לשון הבנה, דהיינו שבא
למדריגה יותר גדולה." מב

אם כן אפוא בהכרח זו קודם מעמד
הנבחר הורו ב'מקד'ם אשר "זה הוא
עיקר קבלת התורה שקבלו ישראל. ולכן
התפאר השי"ת בזה מאוד, שקבלו התורה
בגודל האמת, והשיגו האמת שלעולם יהיו
דבוקים בהשי"ת ולא יפרדו ממנו אף
בנפלים ממדריגתם. וזהו עיקר ההילוך
וההנהגה הישראלית, ובוה צריך להלך"
וכו'.

החיות רצוא ושוב
לעמוד על ביאור הענין מקדים זה כלל
גדול בדרכי עבודת השי"ת:
"האמת הוא שהאדם אינו יכול לעמוד
תמיד על מדריגה אחת, כי 'החיות רצוא
ושוב' (יחזקאל א ג), שבא ומסתלק, דהיינו
כשהוא דבוק בהשי"ת הוא מרגיש חיות
ותענוג, ואחר כך מסתלק ונופל ממדריגתו.
יש בזה רזן דאורייתא בטעם הדבר למה
צריך ליפול ממדריגתו". ולאו דוקא עלייה
וירידה בהתעלות ונפילות של ממש, אלא
גם שינויים ותנודות במצב הרוח והרגשי
הלב. יש זמנים שזוכה בהם להארה
ובהירות השכל, ויש זמנים של חשכות
והסתר שבהם הולך לדרכו כאשר ימשש
העור באפלה; לפעמים הלב פתוח
והשלחבת עולה מאליה, ולפעמים הלב
אטום מלהרגיש כל עיקר, והוא מה שיכונה
'מוחק דגדלות', ו'מוחק דקטנות' - לפי
בחינתו וערכיו.

ב"א אלה שורשם נעוץ בסתר המדרגות
של 'החיות רצוא ושוב', 'רצוא' היינו

התקרבות להשי"ת שמתבטא אצל האדם
בפתיחות ההשגה וההרגשים, 'ושוב' היא
התרחקות שבסיבתה נוצר אצל האדם מצב
של קרירות ואטימות הלב. וצריך לדעת
דאין זה מצב של בדיעבד שהגיע לידי כך,
אלא שלכתחלה כך הוא סדר הדברים, כי
כן יסד המלך מלכו של עולם, זייש בזה
רזין דאורייתא בטעם הדבר למה צריך
ליפול ממדריגתו.

Ha-Moriah. There, as you stand upon "the mountain of God," you are in the presence of the *Avos Ha-Kedoshim*, and their holiness is revealed to you.

But you may also experience times when your heart is closed to all feelings of holiness and joy, and your mind is tightly shuttered. You sense that the light of Heaven is hidden from you by thick and gloomy clouds, and your eyes gaze upon a weary and oppressive darkness. You feel no desire for the Torah, and it seems to you that the gates of prayer have been locked, barring even the faintest beginning of a prayer. You yearn for your soul's Beloved, and although you search for Him, you cannot find Him. The trouble and the sorrow you feel are a sign that, for the present moment, your *Beis Ha-Mikdash*, your Yerushalayim, has been destroyed.

At such a time, when you cannot go up to Har Ha-Moriah, you must go down instead to the Me'aras Ha-Machpeilah that exists within you. Do as Kalev ben Yefuneh did, and pray at the tombs of your holy forefathers, who are hidden like a treasure in the depths of your heart. Pray, even if your prayer is no more than a longing for prayer. If you cannot make your prayer an expression of your heart, then let it be an expression of your faith. If you cannot pray with vitality, then pray with *emunah*. But do not desist.

47 Force yourself to learn Torah, even if now it tastes bitter to you, and you only recall with difficulty how its words once delighted you with the sweetness of milk and honey. Accept upon yourself the service of God, even if seems a heavy burden and you feel only weariness and indifference. Even if you can only force yourself to study Torah and to do mitzvos with a dull-witted determination, you must persevere, nevertheless.

Serve God with whatever powers you have now — with whatever you can find within your soul at the present time. If, for the moment, you cannot discover within yourself enthusi-

asm and joy, if the light of understanding is dim, then serve God even like the ox, who pulls forward steadily under the yoke, patient, resigned, and powerful. Or serve God like the donkey, loaded with heavy burdens, who is cold and lethargic, but also sure-footed, reliable, and uncomplaining. Serve God in whatever way you are able. But do not despair, and do not desist.

52

19 חכמו ישכילו זאת בסוד ימי הקטנות, ויבינו לאחריתם סיבת הכבודת הלב בעת אחרית הימים, שבזמן הזה כל כך קשה להרגיש באמת מתיקות פנימית בעבודה, כי עוד מעט יגיעו "שנים אשר מאמר אין לי בהם חפץ (קהל יכ א) אלו ימי המשית, מי שאין בהם לא זכות ולא חובה" (שבת קנא ב), ימי גדלות מאירים ובהירים "כי מלאה הארץ דעה את ה'" (ישעיה יא ט), ולעת הזאת כביכול ית"ש מוצא הזדמנות אחרונה לקבל נחת רוח מבניו אהוביו העושים מלאכתם באמונה ונאמנות, על כן מגיש בפניו מנה גדושה של חיצוניות המסתירה ומעיבה על כל רגשי הפנימיות, כדי לגלות נאמנותו בעבודה הקשה של ימי ההסתר. ובהיות כן אל לנו להתעקש ולחפש דוקא הרגשים נעלים, כי מצופה מאתנו עבודה מסוג אחר לגמרי, א לא תפנה דיגע עבודה.

המציאות כיום היא שחיצוניות העבודה

תפסה מקום בראש, הכל נמדד לפי הרעש והתעמולה שעושים מסביב לכל דבר, מנסים כל העת להגיע להתרגשות והתפעלות בעבודה, ולשם כך מביאים להשתדל בכל עניינים שבחיצוניות. מביאים דרשנים ומגידים מלהיבים, מחזרים אחר בעלי תפלה מרגשים, הכל בשביל לעורר רגשי התחברות לעבודה. והמגדירים מוסיפים לבלות בנטיעות 'התעלות', ושבתות של 'התרוממות'. תמיד מבקשים רק להרגיש 'עלייה'. וזה אחד הגורמים שהאנשים דומים היום לילדים היושבים על 'נדנדה', מצד אחד מטפסים ועולים ומצד שני נוחתים ויורדים, ברגע שמגלה קצת חולשה וקהות החושים מחליט ואומר: זה לא הזמן שלי... אשב

ואמתני בצד לזמנים טובים יותר. כעבור שבוע הוא מנסה שוב, וכשרואה שעדיין לא שבה לחו אליו נשאר בתרדמה לשבוע נוסף. עד שסוף סוף תחזור אליו הארת השכל ואז ישוב לעבודתו.

והנמשל מזה בחיים הרוחניים, מי שחושב שהחיים אמורים לזרום על מי מנוחת העלייה, אזי בבוא העת שפוגש את הירידות הוא מתייאש ונשבר לגמרי, בחושבו: מה לי לצרה הזאת לצאת למסע הרפתקאות זה שכולו רצוף מהמורות. לא כן אם הוא מודע לכך שסדר העבודה מבוסס על 'רצוא ושוב', 'שהאדם

אינו יכול לעמוד תמיד על מדרגה אחת, עצם הידיעה הזאת היא הנותנת לו כח לשרוד את מצבי הקטנות, ההבנה שכך היא המדה מסייעת לו שלא ירגיש אכזבה מעצמו כשנמצא במצב של 'ישוב', הוא לא יראה בכך סימן של נפילה או עדות על פחיתות מעמדו בעבודה, אבל יבין שלעת כזאת הוא נתון בזאת המדרגה של הסתר וחשכות שמבחינת 'ישוב', וממילא יאזר עוז לבל יפול ברוחו בקרב, ויעמוד איתן על משמרתו עדי יגיעו ימי האורה והגדלות בבחינה של 'רצוא'.

49

כשתמצי לומר עבודה זו של ימי * הקטנות מבטאת נאמנות מופלגת מן האדם לקונו. בזמן שאינו משיג ומרגיש מה הוא עושה ומדוע הוא עושה, וחסר לו התחברות רגשית לכל קיום התורה ומצוות, ובכל זאת מתאמץ לעמוד על עמדו, להתפלל, לעסוק בתורה, ולקיים המצוות כהלכתם, הרי בולטת כאן הנקודה של "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" (נחמיה ט ח), אשר ירושה היא לנו מאברהם אבינו "שאחר כל הנסיונות שעמד בהם ונבחן נמצא לבבו נאמן עם אלקיו" (מלבי"ם סם).

נאמנות הלזאת של עמידה בנסיון אינה באה לידי גילוי בימי הגדלות, כי מי שעושה דברים מתוך הבנה ובהירות אין בזה כל כך רבותא, אבל כשהאדם ממשך ועושה גם כששרוי בקטנות המוחק, בהעדר כל הארה שכלית ולבבית, ובכל זאת לומד ומתפלל ועוסק במצוות ומעשים טובים, ונוהר ונשמר מכל איסורי תורה במחשבה במראה כדיבור ובמעשה, בכך מופגנת נקודת הנאמנות שבעומק הלב.

50

כמה עליהם חרה כניגית

זו המשמעות העמוקה של קבלת עול תורה ומצוות באמירת "נעשה - ונשמע", לשמור ולעשות אף ב'מעשה' יבש ללא 'שמיעה' והבנה, בעשייה הקודמת להשגת המוח והלב בנר מצוה ותורה אור. הוראה זו קיבלה משנה תוקף כאשר "ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט

6

לנשמע"? ויפורש לדרכינו שאדרבה כפיית ההר באה להשלים ולחזק השגתם במה שהקדימו נעשה לנשמע, לומר 'שלעולם יהיו דבוקים בהשיג' ולא יפרדו ממנו אף בנפלים ממדרגתם.

C

רצה הקב"ה לעשות פועל דמיוני שאפילו אם לא יהיו בגדלות המוחין מכל מקום יקבלו עליהם עול תורה, ויטו שכמם * לסבול מצות והגית בו יומם ולילה, שמחוייב כל אדם לקבוע עתים לתורה (שור"ע יור"ד רמא א).